

FÖLIRATAINK OLVASÁSÁHOZ.

A magyar Nemzeti Múzeum Római Feliratos Emlékei-ben 184—184-bis alatt közölt okmány szerint Domiczián császár a szokásos megszorítással és illetve kedvezménynyel czivítást és konnubiumot ad:

- 5 IIS · QVI · MILITAVERVNT · EQVITES · ET · PEDITES · IN · ALIS
SEX · ET · COHORTIBVS · DECEM · ET · QVINQVE · QVAE · AP
PELLANTVR · I · CIVIVM · ROMANORVM · ET · I · ET · II
ARVACORVM · ET · FRONTONIANA · ET · PRAETORIA ·
ET · SILIANA · ET · I · ET · I · MONTANORVM · ET · I · NORICO
10 RVM · ET · I · BRITANNICA · MILLIARIA · ET · I · BRITTO
NVM · MILLIARIA · ET · I · ET · I · ALPINORVM · ET · I · LV
SITANORVM · ET · II · ASTVRVM · ET · GALLAECORVM
ET · II · HISPANORVM · ET · V · CALLAICORVM · LVCENSI
VM · ET · V · GALLORVM · ET · VI · THRACVM · ET · VII · BREVCO
15 RVM · ET · VIII · RAETORVM · ET · SVNT · IN · PANNONIA
SVB · L · FVNISVLANO · VETTONIANO · QVINIS · ET
VICENIS · PLVRIBVS VE · STIPENDIIS · EMERITIS
DIMISSIS · HONESTA · MISSION · E stb.

Igy az első küllap s a lényegesben egyezően a bellap, melyek-
nek fakszimiléje a XL-ik és XLI-ik táblán látható; (utóbbin
III·BREVCORVM áll). A jegyzetek közt a következő észrevételt
olvasom: «Nehézséget csinál az első küllap 9. sorában a I^a és I^a
Montanorum, valamint a 11. sorban a I^a et I^a Alpinorum; e
nehézség annál nagyobb, mivel azon különös szövegezést nem
lehet a vésőnek hibául fölróni, minthogy ezen bellap 9. és 11-ik
sorraiban egészen hasonlólag fordul elő.»

A szövegezés nem tartható hibásnak s a kérdéses két hely
ekként lesz értelmezendő: cohors I Montanorum equitata, cohors
I Alpinorum peditata, cohors I Alpinorum equitata, cohors I Al-
pinorum peditata.

Ugyancsak a M.N.M.R.F.E-ben a 61 sz. a. (fakszimiléje a
X-ik táblán) közölt fölirat ekként hangzik:

FORTVNAE
SALVTARI
COHors I ALPinorum EQuitata Publius
CLODius SEVERVS
5 PRAEFectus DVOBVS

AVGGustis DDominis NNostris CONSSulibus (a fakszimilén: COSS, a
szövegben: COS áll)

a miből a *cohors prima Alpinorum equitata* létele kétségtelen; a másik ugyanezen cohorsról említést tevő fölirat ugyanott 139. sz. alatt (fakszimiléje a XXII-ik táblán) van s így hangzik:

SIRMio domo OPTIO
 COHortis T · ALPinorum EQuitatae centuria MA
 XIMI · ANnorum XLVI
 STIPendiorum .XXVI Hic Situs Est
 5 TITVLVM · Publius FLavius RVFI
 NVS · EQues BVCEinator COHortis E
 IVSDEm Heres EX · Testamento T (fecit)

Itt a második sorban a véső a szokásos vonásos I (Ī) helyett s a hetedikben F(ecit) helyett T betűt vésett; (a fakszimilén a betű is, a szám is jól van feltüntetve: Ī és F áll).

Cohors II. Alpinorum equitata említettik ugyanott az 57. sz. a. között föliratban (fakszimiléje a VIII-ik táblán van):

VOLCANO AVGusto
 SACRum COHors Ī
 ALPinorum Equitata CVI P
 RAEEST Aulus PLAV
 5 TIVS · FABia tribu BAS
 SIANVS · ROMA
 PRAEF ectus

A *cohors prima Alpinorum peditata* említettik ugyanott a 28^a szám alatti föliratban (fakszimiléje az V-ik táblán van, de az olvasásnál hasznavehetetlen):

IOVI DVLCHENO Publius AELius
 LVCILIVS centurio COHortis I · ALpinorum PEDITatae.

Nem hivatkozhatom hasonló bizonyítékra a Ī · ET · Ī · MONTANORVM nevű két cohorsnál, de az előbbienekre támaszkodva, a hasonlóság elvének megfelelő eljárást eléggé indokoltnak tartom, főleg azért, mert a bevezetésben említett hat ala és tizenöt cohors csak ekként állitható össze. A hat ala ugyanis:

1. az ala I civium Romanorum
2. az ala I Arvacorum
3. az ala II Arvacorum
4. az ala Frontoniana
5. az ala praetoriana és
6. az ala Siliana; a tizenöt cohors pedig:
 1. a cohors I Montanorum equitata

2. a cohors I Montanorum peditata
3. a cohors I Noricorum
4. a cohors I Britannica milliaria
5. a cohors I Brittonum milliaria
6. a cohors I Alpinorum equitata
7. a cohors I Alpinorum peditata
8. a cohors I Lusitanorum
9. a cohors II Asturum et Gallæcorum
10. a cohors II Hispanorum
11. a cohors V Callæcorum Lucensium
12. a cohors V Gallorum
13. a cohors VI (a francia kiadásban hibásan: VII) Thracum
14. a cohors VII (vagy III) Breucorum és
15. a cohors VIII. Raetorum.

Azon aggály eloszlatása végett, hogy miért nincs kitéve az *equitata* és *peditata*, a feleletet abban vélem találni, mert nem szükséges.

A Fortuna salutarisnak állított emléknél szükséges volt kitenni, nehogy kétely maradjon arra nézve, hogy a cohors I. Alpinorum *equitata*, vagy *peditata* állította-e az emléket; ugyanigy a névtelen optiónál kiteendő volt, hogy az *equitata* vagy *peditata* cohorsban szolgál-e? valamint a Jupiter Dolichenusnak szentelt emléken is, hogy tudva legyen, mily cohorsban szolgált a kérdésben forgó centurio. Minderre azonban a *honesta missiõban* nem volt szükség, mert a császár úgy az illetõ *equitata*, mint *peditata* cohorsban szolgált katonák javára intézkedett s a I·ET·I·MONTANORVM és I·ET·I·ALPINORVM cohortesnél, csak az *equitata* és *peditata* s illetõleg mindkét cohorsra lehetett és kellett gondolni.

A muzeumi közleményen az első küllap hetedik sorában hibásan áll QVE QVAE helyett, a melyet a fakszimile is feltüntet; továbbá hibásan áll a második bellapon a huszonötödik sorban Q·ABVRIO·BASSO e helyett: D·ABVRIO·BASSO, mint azt ismét a fakszimile tanúsítja. QVAE áll a vonatkozó helyen a bellapon s D a küllapon s azért ezek elnézésből eredt sajtóhibáknak tartandók; a cohors II Asturum et Gallæcorumnál a fakszimile alapján — az eredetieket nem láttam — hajlandóbb vagyok G betüt, mint C betüt olvasni.

A fölratban említett L. Funisulanus Vettonianust illetõ s a M.N.M.R.F.E.-ben a kérdésben forgó *honesta missiõnál* a jegyzetek

közt is kitett lukaveczi föliíratot Katancsich az eszéki mértföldköről írt művében Kerchelich Notitiáiból csak töredékesen közli; saját másolatából a «Specimen philologicum et geographicum Pannoniæ» című művében — először teljesen, pag. 140. Töredékesen közölte Blaskovich is Dissertatióiban, és hihetőleg megvan Katancsich kéziratai közt a muzeumban.

Kecskemét.

BELICZAY JÓNÁS.

RÁSKAI „VITÉZ FRANCISCO“-JÁHOZ.

Tizenhatodik századi irodalmunk ez érdekes, de költői érték tekintetében nem épen nagybecsű terméke, tudvalevőleg három kiadásban maradt reánk: Debreczen 1574, Kolozsvár 1579 és u. o. 1601. A költő neve az első kiadás szerint *Vasfay Gáspár*, a többiekben *Ráskai Gáspár*. A mű az utolsó versszak szerint íratott 1552-ben, az első kiadásban: *az első időben*, a többiekben: *az első Lindvában*. Sajtóhibáktól minden kiadás, de különösen az editio princeps feltűnően hemzseg.

A költeménnyel eddig hárman foglalkoztak: 1. Toldy Ferencz,¹⁾ ki megjegyzi, hogy a költő élte körülményeiről semmit sem tudunk, hogy a «Decamerone» egy beszélye (II. 9) hasonló eszméjű, de váltig különböző kivittel, s hogy a költő forrása valószínűen egy házagos néprege volt; — 2. Szabó Károly,²⁾ ki a Vasfai nevet azért tartja helytelennek, mert Vasfa nevű helység hazánkban nem létezik; — 3. e sorok írója, «Vitéz Francisco meseje» című értekezésben,³⁾ melyben kimutatni iparkodtam, hogy a költemény forrása, bár nem közvetlenül, Boccaccio idézett novellája.

Ennyit tudunk eddigelé e műről és annak szerzőjéről, mindössze elég keveset. A következőkben talán sikerül ismereteinket néhány adattal öregbítenem.

Eddig ugyanis még senki sem vette észre, hogy a *versfők* e költeményben is, mint sok más régi emlékünknél, értelmet adnak. E versfők a következők:

¹⁾ A magyar költészet története, 2. kiad., Pest, 1867, 110. l.

²⁾ Régi magyar könyvtár, Budapest, 1879, 56. l., a 108. sz. alatt.

³⁾ Egyetemes Philologiai Közlöny, III. (1879), 100—108. l.